

УДК 796.012.1

МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНА СКЛАДОВА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Ткачук О.Г.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

У роботі розкрито формування мотивації студентів до розвитку власної фізичної підготовки, до здоров'язбереження, до занять фізичним вихованням та спортом, що є пріоритетним завданням фахівців з фізичного виховання у вищому медичному навчальному закладі. Визначена ключова мотиваційно-ціннісна складова фізичної підготовки майбутніх лікарів, та фактори які сприятимуть формуванню мотивів і стимулів до занять з дисципліни «Фізичне виховання» у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця. **Ключові слова:** вищий медичний навчальний заклад, здоровий спосіб життя, майбутні фахівці, стан здоров'я, мотивація, професійна підготовка майбутніх лікарів, фізичне виховання, фізична підготовка.

Постановка проблеми та її актуальність. Наукові дослідження українських і зарубіжних науковців свідчать [6; 7; 12 с. 73, 89], що рівень здоров'я студентської молоді та випускників вищих навчальних закладів нашої країни викликає неабияку тривогу, так як дані опитувань та медичних обстежень, свідчать про різноманітні відхилення в стані здоров'я різної етіології, рівень фізичної підготовки відповідає нижче середнього – 53%, і майже – 27% середнього рівня. Недостатня мотивація ключовий чинник, який спонукає особистість до збереження здоров'я, до ведення активного здорового способу життя, тому актуальність даної роботи в дослідженні мотиваційно-ціннісної складової фізичної підготовки у майбутніх лікарів НМУ імені О.О. Богомольця при вивченні дисципліни «Фізичне виховання».

Аналіз наукових праць. Фізичне виховання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) [5; 15] – це складний психолого-педагогічний, навчально-виховний процес, метою якого є навчання і виховання відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих.

Згідно з основними нормативними документами, що регламентують організацію та проведення фізичного виховання, а саме: Закон України «Про фізичну культуру і спорт» зі змінами та доповненнями 2015р., Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної

культури на період до 2020 року» 2015р., Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах 2006р., та інші, ключовими завданнями є: виховання у особистості відповідних мотиваційних характеристик на здоровий спосіб життя та створення умов для занять фізичною культурою і спортом [5; 13; 15].

Проблему формування у студентів мотиваційно-ціннісного ставлення до занять фізичним вихованням досліджували М. Віленський, А. Дубогай, В. Дудоров, М. Лебедева, Г. Лещенко, В. Космачева, О. Петрова, С. Сичова; різноманітні аспекти формування потреб фізичного вдосконалення студентів вищих навчальних закладів досліджувалися в роботах А. Внукова, Е. Захаріна, М. Карченкова, С. Путрова, П. Щербакова та ін.

Мотивація студентів до занять фізичним вихованням в вищих медичних навчальних закладах досліджена недостатньо, тому перш за все звернемо увагу на термін «мотивація», який вчені по-різному трактують, наприклад [2; 4; 6; 9; та ін.]:

На думку О. Біліченко мотивація [2] – це співвідношення цілей, які людина ставить перед собою, та бажання, потреби і можливості. Формування мотивації треба починати з діагностики мотиваційної сфери (ідеалів і ціннісних орієнтацій, потреб, мотивів, цілей, інтересів та ін.).

За визначенням Я. Кульбашної [9, ст. 213]

мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх мотивів – рушійних сил, які спонукають особистість до діяльності, визначають поведінку, форми діяльності, надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення особистих цілей і цілей організації. Н. Бойко [3, ст.33] вважає, що це – емоційне прагнення, сукупність всіх мотивів, що впливають на поведінку особи та сприяє або полегшує досягнення цілей.

Інше визначення надали Г. Дмитренко, К. Шарапатова, Т. Максименко [4] – мотивація, як система факторів, що викликають активність організму та визначають спрямованість поведінки особистості, а саме потреби, мотиви, наміри, цілі, інтереси, прагнення; а також, – як характеристику процесу, що забезпечує поведінкову активність на певному рівні, тобто – мотивування.

Мотивація до активної участі студентів у навчально-виховному процесі з фізичного виховання здійснюється шляхом [5;8;13;15]:

- створення у вищому навчальному закладі умов для вибору студентами виду рухової активності для навчання та участі в спортивних заходах за інтересами;

- залучення студентів до виконання студентських науково-дослідних робіт з фізичного виховання з метою підвищення рівня їхньої фізичної досконалості.

Мотивація до занять фізичним вихованням спрямована на підтримку, розвиток та удосконалення функціонального стану організму, фізичної підготовки, здоров'язбереження в основі яких є індивідуальні потреби, пріоритети та інтереси студента [12]. Відповідно до цього А. Царик [1, с. 84] виявив основні компоненти, які сприяють формуванню потреби фізичного вдосконалення:

- умови й можливості для занять фізичною культурою та спортом;

- упевненість у необхідності занять фізичною культурою і спортом;

- виховання звички щоденно займатися фізичною підготовкою.

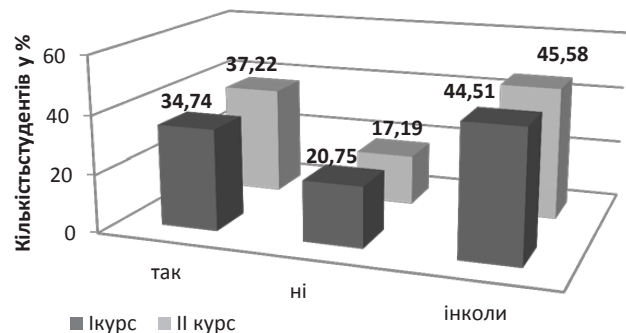
Погоджуємось з висловлюванням Г. Лещенко [10] зазначає, що при формуванні позитивної мотивації особистості до фізичного вдосконалення визначальне місце має сам викладач фізичного виховання, його професійна культура, педагогічна майстерність. У той же час, Ю. Павлов [14] наголошує, що системне зміцнення здоров'я має стати потребою і обов'язком кожної особистості, а здоровий спосіб життя – системний і динамічний стан, зумовлений певним рівнем спеціальних біологічних, гігієнічних, медичних знань, культурою харчування, фізичною культурою, соціально-духовними цінностями, надбаними в результаті виховання і самовиховання, освіти, мотиваційно-ціннісної орієнтації та самоосвіти, які втілені в практичну життєдіяльність, фізичне й психофізичне здоров'я [16].

Мета статті: розкрити мотиваційно-ціннісну складову фізичної підготовки у майбутніх лікарів; визначити чи займаються студенти самостійно розвитком своєї фізичної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз даної проблеми спонукав нас на проведення дослідження стану мотиваційно-ціннісної складової до власної фізичної підготовки майбутніх лікарів в Національному медичному університеті імені

О.О. Богомольця. Дослідження здійснювалося шляхом методу анкетування із перерахуванням можливих мотивів, у якому прийняли участь 1299 студентів I (665 чол.) та II (634 чол.) курсів медичних, стоматологічного, медико-психологічного та фармацевтичного факультетів університету.

У процесі стимулювання студентів до занять з фізичного виховання, важливу роль відіграє самостійність як свідоме мотивування власних дій і їх обґрунтованість. Тому розглядаючи мотиваційно-ціннісну складову до занять з фізичного виховання у майбутніх лікарів, перш за все нас цікавило питання, чи займаються студенти самостійно розвитком власної фізичної підготовки у позанавчальний час (рис. 1)?

Рис. 1. Чи займаються студенти самостійно розвитком власної фізичної підготовки у позанавчальний час?

Аналіз даного дослідження свідчить, що:

1. найбільший відсоток студентів – 44,5% – 45,6% – «інколи» займаються самостійно;
2. 34,7% – 37,2% – «так» – займаються самостійно;
3. 17,2% – 20,7% – «ні» не займаються.

На нашу думку вагомою причиною таких показників є перш за все відсутність педагогічного контролю, відсутність інтересу до самостійного самовдосконалення, до покращення функціонального стану організму, покращення здоров'я, зменшення ваги та ін.

На запитання, «Що саме заважає студентам самостійно займатись фізкультурно-оздоровчою діяльністю?» – 67,8% – 69,5% студентів відповіли, що відсутність часу тому, найбільше якого відводиться саме на навчання основних дисциплін. Таке ставлення може бути цілком зрозумілим і сприйнятливим так, як студенти бажають стати справжніми фахівцями своєї професійної діяльності, але вони не повинні забувати про стан свого фізичного і психічного здоров'я.

Подальше дослідження стосувалося мотивів, які спонукають студентів першого та другого курсів до відвідування занять з фізичного виховання, тобто особливості формування мотиваційно-ціннісної складової майбутніх лікарів: покращення здоров'я; зменшення ваги; не мати заборгованості і отримати залік з дисципліни; підвищення рівня фізичної підготовки; отримання розрядки після розумового навантаження; фізичне самовдосконалення; покращення психоемоційного стану (Рис. 2., Табл. 2).

Аналіз результатів проведеного анкетування свідчить, що найбільшою мотивацією відвідування студентами занять з фізичного виховання є:

1. «покращення здоров'я», який складає 22% у студентів I та II курсів;

2. «фізичне самовдосконалення», який варіюється в межах 18,5% на обох курсах;

3. майже 13,6% на II курсі та 14,5% студентів на I курсі відвідують заняття для отримання розрядки після розумового навантаження;

4. 4% відсотка студентів I курсу бажають зменшити вагу, а 18,35% – підвищити рівень фізичної підготовки;

5. 18,3% студентів II курсу відвідують для того, щоб не мати заборгованості і отримати залік, а 10% – для покращення психоемоційного стану.

Таблиця 2

Мотиваційно-ціннісна складова майбутніх лікарів

№ п/п	Мотивація студентів до занять з фізичного виховання	Показники у відсотковому значенні	
		I курс	II курс
1	Покращення здоров'я	21,8	22,08
2	Зменшення ваги	4,21	3,79
3	Не мати заборгованості і отримати залік з дисципліни	13,98	18,3
4	Підвищення рівня фізичної підготовки	18,35	13,72
5	Отримання розрядки після розумового навантаження	14,29	13,56
6	Фізичне самовдосконалення	18,5	18,3
7	Покращення психоемоційного стану	8,87	10,25

Аналіз мотиваційно-ціннісної складової майбутніх лікарів до відвідування занять з фізичного виховання свідчать про оздоровчий напрям, а саме: покращення здоров'я, зменшення ваги, отримання розрядки після розумового навантаження та покращення психоемоційного стану, можна об'єднати в один показник, який складає з 49% на I курсі і майже 50% на II курсі –

здоров'язбереження. А це дає змогу зробити висновок, що спираючись на результати дослідження ключовою мотивацією студентів до занять фізичним вихованням є здоров'язбереження.

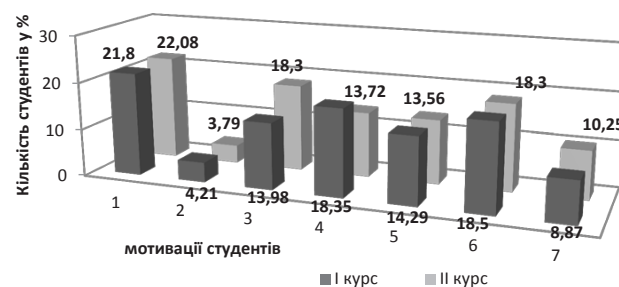

Рис. 2. Мотиваційно-ціннісна складова майбутніх лікарів

Висновок: – в умовах постійного розумового навантаження, малорухливого способу життя, високою концентрацією уваги, високою координацією верхнього плечового поясу, швидкістю і точністю рухових реакцій, прийняття швидких рішень студентів майбутніх лікарів, фізична підготовка необхідна для зміцнення здоров'я та відновлення життєвих сил.

– формування у студентів мотивації до занять фізичним вихованням є основним чинником, що спонукає до збереження і зміцнення здоров'я, до зменшення ваги, фізичного самовдосконалення, розвитку фізичних і психічних якостей студентів; – тому саме фізичне виховання у вищих навчальних закладах сприяє усуненню відхилень у стані здоров'я і його зміцненні, всебічному фізичному розвитку, вихованню професійно значущих якостей і здібностей, усунення можливих шкідливих впливів на студента протягом усього періоду навчання у вищому медичному навчальному закладі.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розвитку та формуванні загальних компетентностей при викладанні дисципліни «Фізичне виховання».

Список літератури:

- Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 20 травня 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Харків: ХДАФК, 2015. – 97 с.
- Біліченко О. О. Особливості мотивації до занять з фізичного виховання у студентів / О.О. Біліченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 5. – С. 3–5.
- Бойко Н.С. Особливості мотиваційних аспектів навчання на педіатричній кафедрі та шляхи їх корекції / Н.С. Бойко // Науковий вісник Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. – 2013. – № 4 (40). – С. 32–37.
- Дмитренко Г.А., Шарапатова Е.А., Максименко Т.М. Мотивація і оцінка персонала. – К.: МАУП, 2002. – 248 с.
- Закон України про фізичну культуру і спорт від 11.06.2015р.// електронний ресурс <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.
- Захаріна Е. А. Формування мотивації до рухової активності в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Е. А. Захаріна. – К.: Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України, 2008. – 20с.
- Зеленюк О. В. Фізичне здоров'я, мотивації та потреби до занять фізичною культурою і спортом студентів національного університету «Києво-Могилянська академія» / О. В. Зеленюк, Г. В. Біловола. – К.: КМ «Academia». – 2002. – С. 401–404. – (Наукові записки; т. 20).
- Канишевский С.М. Здоровый образ жизни студенческой молодежи и его формирование в условиях вуза /С.М. Канишевский, Р.Т. Раевский //Проблеми освіти: Науково-методичний збірник. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – Вип. 48. – С. 57–61.
- Кульбашна Я.А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із стоматології: теоретичні й методичні основи: монографія / Я.А. Кульбашна. – К.: ВПП «Компас», 2014. – 416.
- Лещенко Г.А. Формування позитивної мотивації школярів до систематичних занять фізичними вправами: Дис. .. канд. пед. наук: 13.00.09 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2001. – 193арк. – Бібліогр.: арк. 167–185.

11. Маслоу А. Мотивация и личность / Абрахам Маслоу. – СПб: Питер, 2009. – 352 с.
12. Матеріали І міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту в сучасних умовах»: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ. – 15 квітня 2015р.
13. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року № 344/2013// електронний ресурс // <http://pon.org.ua/index.php?newsid=2446>
14. Павлов, Ю.О. (2013) Психолого-педагогічні аспекти формування професійного здоров'я майбутніх фахівців In: Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали звітної науково-практичної конференції (м. Київ, 28 березня 2013 р.) ІІТО НАПН України, м. Київ, Україна, стор. 167-170.
15. Положення «Про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах» від 11.01.2006р.// електронний ресурс // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06>.
16. Фізичне виховання як соціальне явище / Т. Ю. Круцевич, В. В. Петровський. Підр. Теорія і методика фізичного виховання / Під ред. Т. Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. – Т.1. – С. 27–46.

Ткачук Е.Г.

Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца

МОТИВАЦИОННО-ЦЕННОСТНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ

Аннотация

В работе раскрыто формирование мотивации студентов к развитию своей физической подготовки, здоровьесбережению, занятии физическим воспитанием и спортом, что является приоритетной задачей специалистов физического воспитания в высшем медицинском учебном заведении. Определена ключевая мотивационно-ценностная составляющая физической подготовки будущих врачей, и факторы способствующие формированию мотивов и стимулов к занятиям по дисциплине «Физическое воспитание» в Национальном медицинском университете имени А.А. Богомольца.

Ключевые слова: высшее медицинское учебное заведение, здоровый образ жизни, будущие специалисты, состояние здоровья, мотивация, профессиональная подготовка будущих врачей, физическое воспитание, физическая подготовка.

Tkachuk O.G.

National O.O. Bogomolets Medical University

MOTIVATIONAL-VALUE COMPONENT OF PHYSICAL TRAINING OF FUTURE DOCTORS

Summary

The work discloses the formation of motivation of students to develop their physical fitness, health, physical education and sport, which is a priority task of the specialists of physical education in higher medical educational establishment. Identified key motivational value component of physical training of future doctors, and factors contributing to the formation of motives and incentives to the classes on the discipline «Physical education» in the National medical University named after O. O. Bogomolets.

Keywords: higher medical educational establishment, healthy lifestyle, future professionals, health status, motivation, training future doctors, physical education, physical training.